

Клак Олександр, студент групи ОДС-11

**ЛЕГІТИМАЦІЯ РЕЖИМІВ: ФАКТОРИ, ПРОБЛЕМИ, СПОСОБИ
ВИМІРЮВАННЯ**

Актуальність проблеми. Проблема легітимності влади складає одне з найбільш актуальних та важливих завдань сучасної політичної теорії. Говорячи про стабільність політичних систем, сталість політичного розвитку, гармонізацію відносин між державою і суспільством, ми обов'язково включаємо їх до переліку критеріїв поняття легітимності влади, оскільки лише вона здатна виступити надійним фундаментом, на якому ефективно розвиватимуться владні відносини, як на мікрополітичному, так і на макрополітичному рівні. Потреба дослідження легітимності влади як фактора політичної стабільності суспільства суттєво посилюється під впливом тих процесів, що нині об'єктивно відбуваються в Україні.

Мета дослідження: дослідити особливості процесу легітимзації при різних політичних режимах; проаналізувати фактори та чинники, що впливають на перебіг процесу легітимзації.

Завдання дослідження: реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань: а) розглянути суть та принципи проведення процесу легітимзації; б) визначити фактори, що впливають на протікання процесу легітимзації та розкрити його ознаки; в) дослідити проблеми, що виникають в процесі легітимзації різних політичних режимів.

Об'єкт дослідження: процеси легітимізації політичних режимів.

Предмет дослідження: фактори та проблеми легітимізаційних процесів політичної діяльності суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика легітимності та легітимізації державної влади завжди перебувала в центрі уваги політичних філософів та мислителів й сьогодні залишається однією з ключових тем наукового дискурсу демократизації подальшого розвитку людства.

До визначення різноманітних характеристик соціально-політичного феномену легітимності залучалися такі видатні науковці як Г. Алмонд, П. Бергер, Д. Бітем, Г.Блуменберг, П. Бурд'є, М. Вебер, Ю. Габермас, Ю. Гайда, Г. Гайнінг, Д. Гелд, Д. Гібон, О. Гьофе, Р. Даль, М. Доган, Г. Дукс, Д. Істон, Е. Кінг, Ж.-Ф. Ліотар. До питань легітимності державотворчих процесів та органів публічної влади зверталися такі українські науковці як Т. Алексеева, В. Андрущенко, Є. Білий, Є. Бистрицький, О. Гребіневич, В. Горбатенко, О. Дацаківська, А. Єрмоленко, Ф. Кирилук, О. Кокорська, А. Колодій, В. Корнієнко, Н. Костенко, І. Кресіна, Л. Кривенко, А. Лой, Ю. Макеєв, А. Медушевський, М. Мірошниченко. Крім того, великий внесок у розвиток теорії легітимності вніс український вчений М. Тур, який присвятив розгляду легітимізації соціальних інститутів дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук. У дисертації викладено соціально-філософську концепцію легітимізації соціальних інститутів у діахронічній перспективі зміни філософських парадигм: від онтологічної через менталістичну до лінгвістичної [2, с.77-78] Проте ці численні дослідження залишають чимало невирішених раніше частин загальної проблеми формування та укріплення легітимності держави, її органів та посадових осіб. Історико-правовий ракурс дослідження державно-владних відносин дає можливість встановити, що поняття «легітимність» у формі ідеї існувало протягом доволі тривалого часу, однак наукові основи теорії легітимізації влади було закладено наприкінці ХІХ – початку ХХ століття в роботах Макса Вебера [5, с. 23] . Поняття «легітимність» походить від латинського слова *legitimus* (згоден з законами, законний, правомірний) [1, с. 14] . Легітимність означає згоду народу з владою, позитивне ставлення до чинної влади більшістю населення, а також визнання її правомірності світовим співтовариством в цілях встановлення офіційних і неофіційних відносин. Легітимність влади визначається її здатністю вирішувати зовнішні і внутрішні проблеми країни. Легітимна влада оснований на визнанні права носіїв влади наказувати норми поведінки іншим людям. Легітимність означає визнання населенням даної влади, її права управляти, її відповідність уявленням людей про справедливість, обґрунтованість будь-яких дій влади, наявність мотивації для того, щоб підкорятися. Чим

нижче рівень легітимності, тим частіше влада буде спиратися на силовий примус. Легітимація означає визнання або підтвердження законності (легітимності) якогось права або повноваження, у тому числі права політичної влади на прийняття політичних рішень та здійснення політичних вчинків і дій [7, с. 318-320]. Критеріями легітимності влади вважаються або розвиненість демократичних процедур (виборність влади), або здатність влади підтримувати стабільність і порядок у суспільстві, навіть якщо вона була встановлена в результаті перевороту або революції. Ознаками легітимності влади служать переконання більшості громадян в правомірності влади та існуючого ладу, а також свобода вираження громадян своєї волі [1].

Влада служить основою, об'єктом і рушійною силою політики. Боротьба за владу – характерна риса політичного життя будь-якого суспільства, будь-якої епохи. Концентрованим вираженням влади є відносини примусу - виконання. На думку М. Вебера, існує три види легітимації:

- традиційна – багатовікова звичка підпорядкування (царів, імператорів, князів тощо);
- харизматична – віра і підпорядкування авторитету якоїсь харизматичної особистості;
- раціональна – підпорядкування такій владі, яка зрозуміла і діє на основі демократичних законів (легітимність вигоди підпорядкування) [8, с. 45].

Отже, головними факторами, що впливають на легітимацію режимів є: традиції, що склалися у суспільстві; специфічні вольові та лідерські якості правителя; активність національної свідомості громадян держави; правильне та грамотне формування державної політики. Для подолання проблем, що виникають в процесі легітимації використовуються наступні засоби легітимації: інформування про цілях і завданнях політики, про її економічної доцільності, відповідності інтересам народу, формування національної ідеї та ін. При цьому влада повинна показати, що вона здатна впоратися з цим. Найбільш універсальний засіб легітимізації влади – вибори та референдуми, що дозволяють людям відчути свою причетність до влади, залежність влади від народу. Важливим інструментом легітимізації служать засоби масової інформації, які дозволяють маніпулювати суспільною свідомістю. Кошти легітимізації влади залежать в першу чергу від політичного режиму, встановленого в тому чи іншому державі [6, с.7-9]. Виділяють наступні основні політичні режими: тоталітарний, авторитарний, демократичний. І тому залежно від того який режим правління обрано існують різні шляхи його легітимації. Демократія – політичний режим, в основі якого лежить метод колективного прийняття рішень з рівним впливом учасників на результат процесу або на його істотні стадії [2, с. 99]. Демократія повинна бути суверенною, тобто незалежною від втручання інших держав чи міжнародних організацій. Якщо політичний режим справді демократичний, створені умови для вільного волевиявлення народу, громадянам забезпечені справедливість і свобода, тоді вони вважають таку владу легітимною [4, с. 56]. Найбільший ефект з точки зору збереження влади авторитарного правителя або недемократичного режиму дає легітимація. Якщо за демократії кожен уряд отримує легітимацію шляхом виборів, то за диктатури правителі повинні створювати собі легітимацію самі. Таким засобом легітимації може бути, наприклад, апеляція до націоналістичних інстинктів, як це зробив сербський узурпатор Слободан Мілошевич, або комуністична ідеологія, якою скористався диктатор Камбоджі Фідель Кастро, який зміг поєднати і те, і інше: націоналістичними картами прищеплював негативне ставлення до «злого сусіда» США, а водночас – годував народ комунізмом. Інший шлях – обіцянка забезпечити економічний успіх. У Китаї, скажімо, комуністична партія завдяки цій обіцянці звільнила себе від будь-яких ідеологічних обмежень та могла не боятися протестів. Наскільки добре це функціонує, Кристоф Штефес переконався на власному досвіді. Коли він викладав у Китаї, то запитав своїх студентів, а як вони ставляться до можливості демократії та багатопартійної системи у Китаї. Відповідь була: «Це усе дестабілізує. Ні, ми залишимося із компартією, щоб мати матеріальний добробут» [3, с.164-165].

Отже, при впровадженні стратегій легітимації з метою не допустити кризи легітимності, завдання будь-якого правлячого режиму.

Список використаної літератури

1. Висоцький О. Ю. Технології легітимації політичної влади: теорія та практика // О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ: Пороги, 2010. – 318 с.
2. Висоцький О. Ю. Політична влада в Україні: проблеми легітимації та модернізації / О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ: Інновація, 2012. – 132 с.
3. Гончарук, Т. В. Філософія економіки як філософська дисципліна / Т. В. Гончарук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Філософія. – 2007. – № 45. – С. 175-178.
4. Цокур Є. Г. Використання принципу імперативності в контексті легітимації політичної влади України / Є. Г. Цокур // Гілея: наук. вісник. – К., 2007. – Вип. 9. – С. 160-167.
4. Баталов О. А. Легітимність державної влади у постімперському (постколоніальному) суспільстві. / О. А. Баталов // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна «Питання політології». – Х., 2016. – Вип. 29. – С.55-59.
5. Рябов С. Г. Легітимація влади як соціально-філософська проблема (концептуально-методологічний аналіз) / Рябов С. Г. ; Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 1997. – 35 с.
6. Висоцький О. Легітимаційна політика: поняття і сутність / О. Висоцький // Політичний менеджмент. – К., 2006. – № 3 (18). – С. 3 – 20.
7. Бистрицький Є. Проблема легітимації / Є. Бистрицький, І. Бурковський, О. Дергачов // Українська державність у ХХ сторіччі. Історико-політичний аналіз [Текст]. – К.: Політична думка, 1996.– С. 318 – 320.
8. Саністебан Л. Политические системы и легитимность / Л. Саністебан // Диалог. – 1993. – № 4. – С. 45 – 49.